

מי מנהל את הכיתה

השתלמות בית ספרית בנושא הקוד הבלתי פורמאלי כמפענח גיל הנעורים

יש להדגיש שהצופן הבלתי פורמלי עומד כשלעצמו ואינו היפוך של צופן פורמלי ואינה מסגרת בירוקרטית חלשה או רשת רופפת. יתירה מזו הוא מתקיים לעיתים קרובות בו זמנית במסגרת חברתית עם צפנים פורמליים (בירוקרטיים), פרופסיונליים וראשוניים (דהיינו אלה המאפיינים קבוצות קטנות) (Kahane, 1988).

צרוף הצפנים בפרופילים שונים נותן את המהות של ארגון, קהילה, עדה, תנועה וכדומה ומסביר את דפוסי פעילותם והשפעתם. . . .

לסיכום נראה כי התאוריות הללו אינן יכולות להסביר חלקים גדולים של התנהגות הנוער הפוסט מודרני בעקר במה שנוגע להפיכת הנעורים לתרבות התייחסות דומיננטית, כולל ההיבטים הכאוטיים והאנטי נורמטיביים שלה (כולל תרבות רוק, סמים, אלימות וכדומה).

לעומת זאת התיאוריה של הבלתי פורמליות מאפשרת להבין תופעות אלה ולראותן כצורות של חיפוש משמעות ובנוי של סדר גמיש ופתוח בעולם כאוטי.

מתוך ראובן כהנא: לקראת תיאוריה של בלתי פורמליות והשלכותיה לנעורים

כל מחנך שואל את עצמו בעולם הפוסטמודרני, הוירטואלי: למה התלמידים צריכים אותי?!? השתלמות זו באה בדיוק לחדד ולענות על השאלה הזו – מה מקומו של מבוגר, מקומו של המחנך בכיתה שאין לו תחליף? כל מפגש, בין אם בלמידה, בהעברת שיעור, בשיחה אישית, בנזיפה, או בענישה הוא מפגש שמאיר משהו אצל התלמיד, גם אם למראית עין נראה כי בזבזנו את זמנינו וכוחינו.

בהשתלמות זו ננסה להתאים את פרקטיקות המפגש והלמידה שלנו לתרבות הנעורים המאופינת בקודים בלתי פורמליים. ננסה להתבונן באופן חשיבתנו והדוגמות שמכוננת את פרקטיקות הלמידה וההוראה שלנו ולראות כיצד ניתן לשלב באופני ההוראה המסורתיים פרקטיקות חדשניות יותר של למידה ועמדה רפלקטיבית יותר של העשייה החינוכית.

מטרות ההשתלמות

1. הבנת ההשפעה של העולם הפוסטמודרני על בני הנוער ועל מעשה החינוך וההוראה.
2. התבוננות ובחינה של מעשה ההוראה של המשתתפים.
3. מתן כלים רפלקטיביים ופרקטיקות הוראה המשלבות מפג חוויתי בהוראה המסורתית.
4. הבנה כי חיזוק הקוד הבלתי פורמאלי בבית הספר עשוי לחזק ולהעשיר את הקשרים: מחנך - תלמיד, תלמידים בינם לעצמם.

תכני המפגשים :

- מפגש 1: חינוך לערכים בעולם פוסטמודרני והדעת הבלתי פורמלית (3 ש')
- מפגש 2: סדירות ארגונית והתנהגותיות – שינויים של זמן ומקום (3 ש')
- מפגש 3: מכרטיס צהוב לכרטיס אדום (3 ש')
- מפגש 4: המשחק ככלי חינוכי (3 ש')
- מפגש 5: חינוך דיאלוגי (3 ש')
- מפגש 6: חשיבה אסוציאטיבית (3 ש')
- מפגש 7: חשיבה ביקורתית (3 ש')
- מפגש 8: הפדגוגיה של המצב – הכיתה כגוף חברתי (3 ש')
- מפגש 9: מהו חדר מורים לומד (3 ש')
- מפגש 10: גמישות המחנך וסיכום (3 ש')

סה"כ שעות להשתלמות : 30 ש"ש

כי לעוררך אני בא..

אחי, לעוררך לאמור: שאל בן אדם לנתיבות עולם, שאל אי הדרך, אי? לעוררך ולהעלות את מחשבותך אני בא, להעלות ולהרחיבה ולחזקה למען לא תאבד בחיפושיה הקשים

יוסף חיים ברנר

מי מנהל את הכיתה!?

מפגש ראשון – חינוך לערכים בעולם פוסטמודרני והדעת הבלתי פורמלית

מערכת החינוך כפי שאנו מכירים אותה היום נוצרה בעולם מודרני, במהלך המהפכה התעשייתית. מאז עבר העולם תמורות משמעותיות בתרבות, בחברה ובכלכלה והוא הפך לעולם פוסטמודרני. ריבוי זהויות נזילות, טכנולוגיה המתקדמת בקצב מסחרר, תרבות צריכה וגלובליזציה ואובדנם של מצפנים ערכיים. בסדנא נבחן כיצד תמורות אלה משפיעות על התרבות האנושית, וכיצד הדעת הבלתי פורמלית שהתפתחה בתנועת הנוער עשויה לעזור ליצור מפגש טוב יותר בין המורה לתלמידיו.

מהלך המפגש:

👉 חלק א' – מצגת על תמורות בעולם פוסטמודרני והשפעותיהן על בני הנוער.

👉 חלק ב' – התמודדות חינוכית בעולם פוסטמודרני.

👉 ביבליוגרפיה – פרדריק גיימסון, זיגמונט באומן וראובן כהנא.

מפגש שני – סדיריות ארגונית והתנהגותיות – שינויים של זמן ומקום

האופן שבו מאורגנת הלמידה מאוד משפיע על אופייה. בסדנא ניקח יסודות מארגנים שבה מתבצעת הלמידה המסורתית – הוראה פרונטלית, חלוקה בין שיעור להפסקה, ושאלת שאלות – ונחשוב כיצד לגוון אותה באופן שישנה את ההתנהגות של התלמידים.

בסדנא נכיר ונתנסה במתודות שונות שמשנות את הסדיריות הללו ונדמה כיצד ניתן ליישם אותן בכיתה.

מהלך המפגש:

👉 חלק א' – בחינת סדיריות ארגונית והתנהגותיות בכיתה.

👉 חלק ב' – היכרות עם חלופות שונות לשינוי הסדיריות הארגונית בכיתה.

👉 ביבליוגרפיה : סימור סארסון, ראובן כהנא

מפגש שלישי – מכתים צהוב לכרטיס אדום

בסדנא זו נבין (כמו במשחק כדורגל) שעד שמעיפים מהמשחק היה תהליך שהנורות האדומות דלקו.

איפה אנחנו המחנכים היינו, איך נחזק אצלנו את החושים כך שנוזהה את הנורות האלה ומתי אין ברירה ודווקא הדרך הנכונה היא יציאה או הוצאה מהסיטואציה. נכיר את ההבדל בין המושג כללי חיים לגבולות, בסוף הסדנא נלמד לעשות בכיתה בית משפט שבו גם התלמידים לוקחים אחריות על הבנת הסיטואציה וכלים לפתרונה.

מהלך המפגש:

👉 חלק א' – "כללי החיים" : מהו כלל.. עם מי קובעים כללים... מה ביניהם לבין גבולות

👉 חלק ב' – נקיים בית משפט על כללי החיים וננסה דרכו לבדוק איפה היו נורות בדרך ונמשיג עם תלמידינו לא מי

אשם אלא מהי אחריות (חופש לאחריות ואחריות לחופש)

👉 ביבליוגרפיה – פאולו פריירה, יאנוש קורצ'אק

כי לעורך אני בא..

אחי, לעורך לאמור: שאל בן אדם לנתיבות עולם, שאל אי הדרך, אי? לעורך ולהעלות את מחשבותך אני בא, להעלות ולהרחיבה ולחזקה למען לא תאבד בחיפושיה הקשים

יוסף חיים ברנר

מי מנהל את הכיתה!?

מפגש רביעי – המשחק – כלי להגשמת הקוד הבלתי פורמאלי בבית הספר

בסדנא זו נלמד מהו משחק ואיך משתמשים בו ככלי חינוכי? מיהו האדם המשחק? דרך מצגת הפעלתית נלמד על אחד הכלים הנותנים ומחזקים את המפגש מחנך-תלמיד

מהלך המפגש:

- 👉 חלק א' – סדנא בנושא המשחק ככלי חינוכי
- 👉 חלק ב' – נסיון ליישם את המשחק ככלי לימודי, תקשורתי בתוך בית הספר
- 👉 ביבליוגרפיה - דיאנה סילברמן קלר, הויזנגה, חוברת משחקים "המעורר"

מפגש חמישי – חינוך דיאלוגי

מה בין השכלה, למידה חינוך והוראה? בסדנא נבחן את תפקידו של המחנך בעולם שיש בו התפוצצות ידע הנגיש לכל אדם. נראה כי במצב כזה תפקידו של המורה כמוסר של ידע וערכים מתבטל, והוא נבחן ביכולתו לפרש יחד עם תלמידיו את עולמם. כך ננסה להציב חלופות לאופן הוראה זה ולבחון את עצמנו כמורים דיאלוגיים.

מהלך המפגש:

- 👉 חלק א' – נכיר מהו חינוך דיאלוגי, מה מרכיביו, נחדד את חשיבותו של המשוב ככלי מחנך ודיאלוגי בכיתה
- 👉 חלק ב' – צפייה בכמה סיטואציות כיתתיות ובחינה האפשרויות שיש למורה להגיב בכל דילמה ואיך אנו חושבים שמורה היה צריך להגיב בכל סיטואציה.
- 👉 בסוף הסדנא יקבלו המחנכים מטלות שאותם נמשב במפגש נוסף
- 👉 ביבליוגרפיה – יורם הרפז, פאולו פריירה, מרטין בובר

מפגש שישי – חשיבה אסוציאטיבית

במפגש נבחן את ההבדלים בין החשיבה המערבית הלוגית-דדוקטיבית לחשיבה מרובת ההקשרים לפי מסורת חז"ל וננתח את הכשלים שצצים מהם בלמידה. נגלה את היתרונות הגלומים בשילוב בין דיסציפלינות, למידה רב מימדית ומודלריות ביחידות הוראה.

ננתסה בעצמנו ב"מפת חשיבה" ככלי המפתח חשיבה אסוציאטיבית כגלגול מתקדם של דף המדרש מימי חז"ל ונדון כיצד ניתן לערוך את אופן הלמידה הזו עם התלמידים.

- 👉 חלק א' – הבנת המגבלות של החשיבה הלוגית-דדוקטיבית.
- 👉 חלק ב' – התנסות ב"מפת חשיבה" העוסקת באופני למידה אסוציאטיביים.
- 👉 ביבליוגרפיה – יצחק עזוז, דיאנה סילברמן קלר, ראובן כהנא.

כי לעורך אני בא..

אחי, לעורך לאמור: שאל בן אדם לנתיבות עולם, שאל אי הדרך, אי? לעורך ולהעלות את מחשבותך אני בא, להעלות ולהרחיבה ולחזקה למען לא תאבד בחיפושיה הקשים

יוסף חיים ברנר

מי מנהל את הכיתה!?

מפגש שביעי - חשיבה ביקורתית

בסדנה נתנסה בניהול דיון על דילמות מוסריות בכיתה ככלי חינוכי המפתח את החשיבה המוסרית של התלמידים. נבין את חשיבותה של הגישה הביקורתית כפי שהיא באה לידי ביטוי בפדגוגיה של הוגי חינוך כמו סוקרטס ופריירה, והאופן בו היא מפתחת ומעמיקה את החשיבה.

נכיר מתודות שונות לניהול דיון דילמה ונראה כיצד ניתן להשתמש בהן בשיעורי המחנך ובהוראה בכלל.

מהלך המפגש :

👉 התנסות בדיון דילמה.

👉 היכרות עם עקרונותיו ומרכיביו של דיון הדילמה.

👉 ביבליוגרפיה – צבי טאובר, פאולו פריירה, חוברת מתודות לניהול דיון – "המעורר"

מפגש שמיני - הפדגוגיה של המצב - הכיתה כנוף חברתי

מה הקשר בין התוכן הנלמד לבין התלמידים? במה שונה למידה שיתופית מלמידה פרטנית? בלמידה קבוצתית קיימות איכויות אחרות מאלו שמתרחשות בין המורה לתלמידו. יכולתו של המורה לזהות הפוטנציאל הגלום בכך תעזור לו לנצל על מנת לקשור בין התוכן הנלמד ככל האפשר למצב של כיתתו.

מהלך המפגש :

👉 חלק א – ניתוח המפגש התודעתי בין מורים לתלמידים.

👉 חלק ב' - תרגיל בקבוצות על קשירת תכני אקטואליה למפגש חינוכי.

👉 ביבליוגרפיה – פאולו פריירה, דיאנה סילברמן קלר

מפגש חשיעי – חדר מורים לומד

הקוד הבלתי פורמאלי וסיכוייו להתגשם בכיתה ובבית ספר היא בעבודת צוות.

בסדנא זו נכיר את המשמעות של צוות מחנכים מגובש שמשדר באותו תדר ומעצב גם את הבמה המשותפת שלו כדי לקדם את הקוד הבלתי פורמאלי בבית הספר .

👉 ביבליוגרפיה – עידן ירון, מרים בן פרץ.

מפגש סיכום – גמישות המחנך וסיכום

על מנת שהמורה יוכל ללמד בצורה מגוונת עליו להיות רב פעלים, ניתן לומר שבמסגרתה הוא משמש כמפיק, במאי, פסיכולוג ועוד. נבין כי עלינו לזכור שמאחורי המיומנויות צריך לעמוד מורה בעל חשיבה רפלקטיבית המתאים את עצמו למצבים המשתנים בהוראה. לסיכום ההשתלמות נתבונן במרכיבים השונים שפגשנו במהלכה ונתבונן על המיזוג האפשרי ביניהם ככלים בלתי פורמליים המבטאים חשיבה אסוציאטיבית, חווייתית לבין הלמידה הבית-ספרית הפורמלית שמאופיינת בדפוסי חשיבה לוגים-דדוקטיביים.

👉 ביבליוגרפיה – תמר רפפורט, דיאנה סילברמן קלר.

כי לעורך אני בא..

אחי, לעורך לאמור: שאל בן אדם לנתיבות עולם, שאל אי הדרך, אי? לעורך ולהעלות את מחשבותך אני בא, להעלות ולהרחיבה ולחזקה למען לא תאבד בחיפושיה הקשים

יוסף חיים ברנר

